

FUGLELIVET PAA TIPPERNE I MAJ 1910.

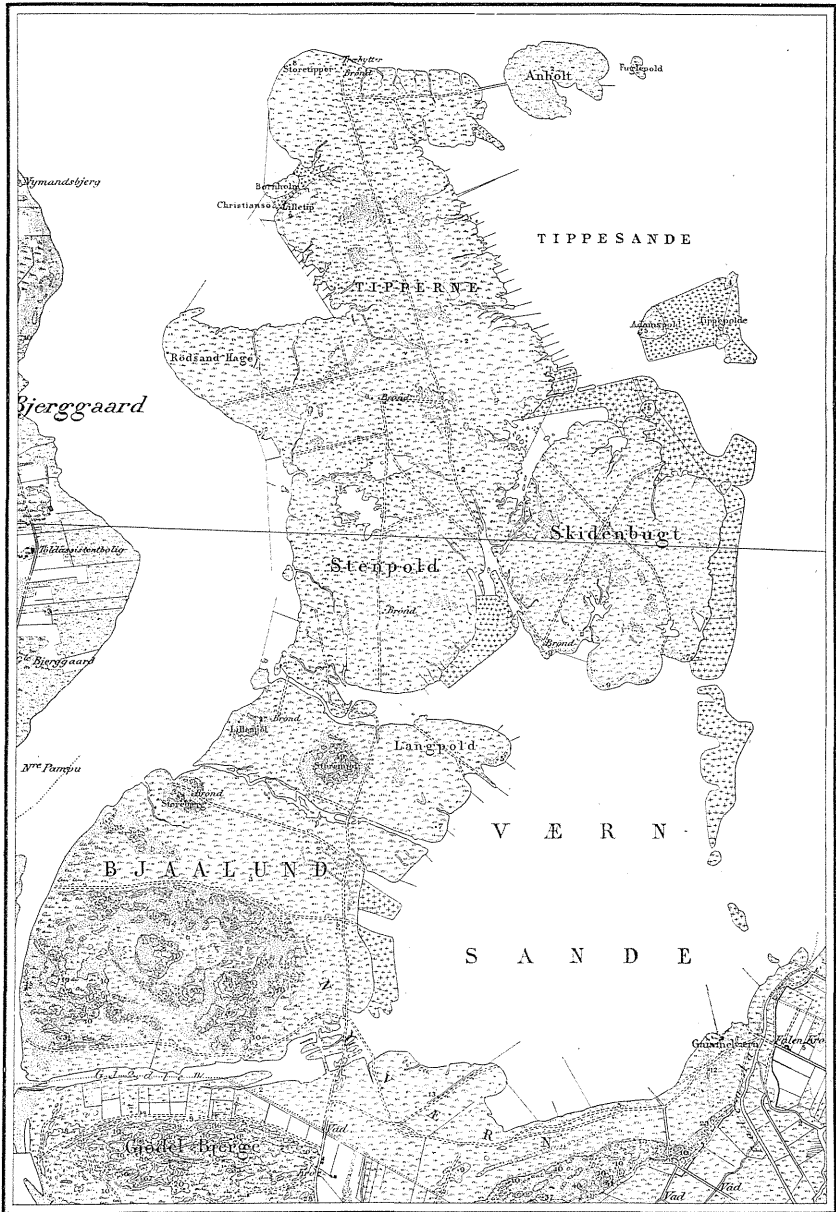
AF

M. KLINGE.

Da Hr. Axel Koefoed og jeg i adskillige Aar har korresponderet, men kun sjældent haft Lejlighed til at se hinanden, langt mindre til at foretage Ekskursioner sammen, foreslog jeg, at vi i Aar skulde mødes paa et eller andet interessant Sted her i Jylland, og som Mødested blev aftalt Tipperne i Ringkøbing Fjord. Turen blev bestemt til 27—29 Maj, nemlig det Tidspunkt, vi mente, maatte passe bedst med Hensyn til Fuglenes Ynglen. Da en stor Del af Tipperne ejes af Staten, og da der af Hensyn til Fredningen af det rige Fugleliv udkræves en særlig Tilladelse for at færdes derovre, indgav vi Ansøgning til Landbrugsministeriet om Tilladelse til at tage derover, hvilket blev os bevilget. Samtidig havde ogsaa Englænderen Mr. P. G. Ralfe, Castletown, ansøgt om og erholdt Tilladelse til at tage derover, og han arrangerede nu Rejsen saaledes, at han kunde være her i Landet paa det af os fastsatte Tidspunkt, hvorefter vi foretog Turen i Fællesskab. Det blev en meget vellykket og højst interessant Udflugt; hertil bidrog ogsaa vor elskværdige Vært og Værtinde, Hr. Mejeribestyrer Vinge og Hustru, S. Bork, samt vor udmærkede Ledsager, Opsynsmanden for Tipperne, Hr. Sognefoged H. Jepsen i S. Bork, der alle tre Dage kørte for os. Vi bringer dem alle vor bedste Tak. — Vejret kunde vi have ønsket lidt bedre; om Aftenen til 27 Maj havde vi stærkt overtrukken Himmel, og i Løbet af Natten samt i Morgenstunden havde vi under Rejsen til N. Nebel stærk Regn. Op paa Dagen hørte Regnen dog op, men Himlen var stadig overtrukken, Temperaturen lav, og der blæste en stærk Nordvestvind. Den 28 og 29 Maj blev Vejret dog bedre, Temperaturen steg, Vinden tog en Del af, og Skyerne delte sig, saa at Solen nu og da kunde komme frem. Men skønt det havde været nok saa hyggeligt med klart og stille Vejr, var vi dog meget tilfredse. Vi havde nu set Forholdene derovre under forskellig Belysning, set, hvorledes Fuglenes Livlighed aftog og tiltog med Barometrets og Thermometrets Falden og Stigen. Særlig paa Ungerne gav dette sig til Kende. Den første Dag, medens Vejret var

stormfuldt og koldt, var det en Tilfældighed at træffe paa en Unge; saavidt jeg erindrer, saa vi kun fire den Dag, nemlig 1 Vibe- og 3 Kobbersnepper; de sad sammenkrøbne og gemte i Græsset; de efterfølgende Dage saa vi derimod adskillige baade af Vibe, Kobbersnepper, Klyde, Graaand og andre.

Paa omstaaende Kort vises den Landsdel, der hører ind under Fællesnavnet »Tipperne«. Hvad der benævnes »Polde«, var oprindelig Smaaøer i Ringkøbing Fjord, nu fremtræder de fleste af dem som lave Bakkestrøg. Iøvrigt skal jeg ikke komme ind paa nogen nærmere Beskrivelse af Landsdelen, men henviser Læseren til »Ringkøbing Fjord« af S. H. A. Rambusch, hvori alt er nøje beskrevet. Kun maa det siges, at omstaaende Kort, der er taget efter nævnte Bog, der udkom i Aaret 1900, ikke mere er ganske tidssvarende. Store Arealer af Sandene beplantes aarlig med Siv og lægges derved efterhaanden ind under Landjorden. Særlig er dette Tilfældet omkring Adamspold, hvor der derfor stadig sker store Forandringer; den er ogsaa nu ganske landfast med Tippetoldene. Yderligere er der dannet en ny Pold N. Ø. for Adamspold og S. Ø. for Fuglepold, altsaa langt til Søs paa Tippetandene. Den blev anlagt af Sognefoged H. Jepsen i Aaret 1900, og det skete paa den Maade, at han kørte en Del Jord derud, saa at der dannedes en Ø, hvorefter denne blev beplantet med Siv. Under vort Ophold derovre benævnedes vi den »Hans Jepsens Pold.« Naar undtages Poldene er Størstedelen af Tipperne lav og flad Eng, der i Vintertiden helt staar under Vand og ogsaa til andre Tider paa Aaret nu og da oversvømmes. Vandstanden veksler i det hele taget stærkt i Fjorden. Den 12 og 13 Maj, altsaa 14 Dage før vort Besøg, havde den været høj; næsten hele Skidenbugt, den østlige Del af Tipperne samt den østlige Del af Stenpold havde været oversvømmede. Vinden havde været i Vest, hvorved betydelige Vandmasser havde samlet sig i Fjorden, og den var derefter gaaet om til Nord og Nordøst, hvorved Vandet blev presset til Fjordens sydlige Del ned mod Tipperne. Under vort Ophold derovre var Vandstanden derimod under det normale, endog saa lav, at man kunde færdes tørskoet næsten overalt paa Sandene. Om det nye Udlob fra Fjorden ved Hvide Sande paa Holmsland Klit vil forarsage stærkere skiftende Vandstand i Fjorden end hidtil, er maa-ske vanskeligt at afgøre, men det er i hvert Fald en almindelig Anskuelse blandt den omboende Befolkning.

Et herligere Sted for en Ornitholog at færdes paa end »Tipperlandet« vil vi vanskeligt kunde opvise herhjemme. Fuglelivet er her saa rigt og saa forskelligartet som intel andet Sted. I Træktiderne er det Tilholdssted for uhyre Skarer af Svømme- og Vadefugle, om Sommeren beboes det af Tusinder af ynglende Fugle. Vort særlige Ønske med Turen var at undersøge Fuglenes Yngleforhold, og vi havde ment, at 3 Dage nogenlunde kunde strække til i saa Henseende. Dog var den første Dag ikke til Ende, før vi kunde se, at vi havde gjort fejl Beregning; vi vilde have haft haardt Brug for den dobbelte Tid. De store Strækninger omkring og Sonden for Store- og Lillemjøl maatte vi helt opgive, og paa andre Strækninger maatte vi nøjes med et flygtigt Overblik.

De Arter, der i Yngletiden særlig sætter deres Præg paa Fuglelivet, er blandt Vaderne: Klyde, Kobbersneppe, Rødbenet Klire, Brushøne og Ryle og blandt Svømmefuglene: Sandterne, Splitterne, Hætteterne, Kystterne, Hættemaage og Stormmaage, men foruden disse ses adskillige andre Arter, deriblandt forskellige Andearter, Toppet Lappedykker, Sort Vandhøne, Vibe, Strandskade, Præstekrave, Gul Vipstjert, Sivsanger, Rørspurv, Engpiber og Sanglærke. Disse Arter foruden enkelte andre yngler utvivlsomt paa Tipperne; dog lykkedes det os ikke at finde Rede af dem alle. Foruden disse kan langt ind i Yngletiden ses Skarer af vandrende Vadefugle, ligesom man nu og da ser enkelte Individuer af Arter, der med Vished vides ikke at yngle derovre. I efterfølgende skal jeg meddele nærmere om de enkelte Arter; forinden maa dog bemærkes, at naar jeg herefter nævner Navnet »Tipperne«, gælder det kun den paa Kortet angivne Del, beliggende Nord for Stenpold og Skidenbugt.

Klyden (*Recurvirostra avocetta*). Næppe havde vi forladt Værnet ved Falen Kro og over Værn Sande taget Retning mod Skidenbugt, før Klyden kunde bringe os sin »Velkomsthilsen«; den færdedes talrigt derude paa Sandene. Der er noget saa ejendommeligt indtagende ved denne Fugl; det er ikke dens prægtige, rene, sort- og hvidbrogede Dragt alene, der tiltaler, ej heller dens lange, spidse, opadbøjede Næb samt Maaden, hvorpaa den bruger det, som om den skummede Vandet skiftevis til højre og venstre, men der hviler over hele dens Væsen noget saa kærligt og tiltalende, at den straks vækker Beundring. Jeg tror næppe, nogen besøgende første Gang kan tilbagelægge

Strækningen over Sandene uden gentagne Gange at holde stille for i Ro at kunne tage Kikkerten i Brug. Klyden er ved første Øjekast blevet »Kælebarnet« og ingen anden Fugl formaar at fravryste den denne Plads. Man føler Længslen efter at naa til Land og at se dens Hjem, og det første, man gør, er uvilkaarligt at spejde efter dens Yngleplads. — Af Hensyn til Vejret fortsatte vi den første Dag pr. Vogn til Tipperhuset, beliggende paa Tippernes nordligste Del, og herfra begav vi os til Fods mod Øst. Længe havde vi imidlertid ikke vandret, før vi kunde se, at vi maatte have en Klydekoloni for os, thi vi saa en Flok Fugle, der tydeligt tilkendegav, at de frabad sig Besøg. Havde vi ikke paa Forhaand haft lidt Kendskab til Fuglen, maatte vi næsten tro, at det var en Flok Invalider, vi havde for os, thi de indtog næsten alle mulige Stillinger. En Fugl løb med »knækket« Vinge, en anden havde saa »syge« Ben, at den næppe kunde staa, en tredje vilde tilsyneladende flygte, men gik stadig paa Hovedet, o. s. fr.; det var i det hele taget et ynkeligt Syn. Hverken Hr. Koefoed eller jeg, der var Flokken nærmest, tvivlede om, at vi havde Kolonien for os, og da vi, efter at have betragtet Fuglene en Stund, mente at maatte afbryde Forestillingen, gik vi rask til for at søge Rederne; det blev imidlertid en lille Skuffelse for os; vi fandt ikke en eneste Rede. Først nu forstod vi ret Situationen, men samtidig tror jeg ogsaa nok, vi begge fik Følelsen af, at vi var blevet holdt grundigt for Nar. Sagen var den, at Klyderne havde opdaget os, længe før vi havde bemærket dem, og for at afværge den øjensynlige Fare, havde de skyndsomst forladt Rederne og til Bens begivet sig til det Sted, et Par Hundrede Meter borte, hvor Komediens blev udspillet. Hensigten dermed, at lede os paa Vildspor, lykkedes altsaa alt for vel. Gentagelser heraf saa vi daglig, og det var altid lige interessant; men vi var dog nu blevet klogere og tog os fremtidig lidt bedre i Vare. — Klyden søger sin Føde udelukkende paa Sandene og i Dammene, dog kun hvor Vandstanden ikke er dybere, end at den kan vade, og tillige kun, hvor der findes fast Sandbund. Paa saadanne Steder traf vi altid de ledige Fugle, og da dens Redekolonier oftest fandtes i Nærheden af Fiskepladserne, kunde vi tillige som Regel herfra se de rugende Fugle paabegynde deres Forsigtighedsforanstaltninger. Den yngler fortrinsvis i Kolonier, tæt eller spredt efter Pladsforholdene, og den anbringer helst Reden paa højtliggende og tørt Terrain.

Særlig Poldene paa Tippernes østlige Side ynder den som Opholdssted, hvorimod den sjældent ses paa Halvøens Vestside. Rederne var højst forskellige; nogle Par havde dannet sig en tæt og hyggelig Rede af visne Siv og Græsstraa, andre havde kun samlet sig et ganske tyndt Underlag, og atter andre havde taget til Takke med en lille Fordybning i Jorden. Æglægnings-tiden var en Del forskellig. I de fleste Reder var fuldt Kuld, 4 Æg, men i nogle var Æglægningen ikke endt, i andre var Ungerne ved at komme frem. En enkelt Fugl havde været saa tidlig paa Færde, at den allerede havde faaet sine ret store Unger ført til Dammene mellem Skidenbugt og Stenpold, hvor den nu var i Færd med at oplære dem i Fiskekunsten. Dens Kolonier, der oftest var paa 20—50 Reder, fandtes paa følgende Steder: Den nordøstlige Del af Tipperne, den nordlige samt den sydøstlige Del af Anholt, Fuglepold, Adamspold, Tippepolde, den sydøstlige Del af Tipperne, omkring Dammene paa den sydvestlige Del af Tipperne, omkring Dammene mellem Skidenbugt og Stenpold og ligeledes omkring Dammene paa Stenpold, den sydøstlige Del af Stenpold samt paa den østlige Del af Langpold. Men foruden disse kunde hist og her ses et enkelt Par, der havde trukket sig bort fra de øvrige og samtidig længere fra Vand end normalt. Saaledes fandtes 6 à 7 Par spredt over Skidenbugt, og et enkelt Par havde bosat sig paa Tipperne Øst for Rødsand Hage. Den største Koloni fandtes paa Langpold, men desværre fik vi ikke denne Del undersøgt. Kun som en ringe Erstatning lagde vi den sidste Dag Hjemturen derover. Vi talte fra Vogn over 100 Fugle ved Rederne, der var spredt over stort Terrain, og paa Sandene ud derfor færdedes et endnu større Antal. At opgive det samlede Antal Par, der findes derovre, er vanskeligt, men jeg tror ikke, der tages meget fejl, naar det anslaaes til 6 à 700 Par. Naar man har lært Klyden at kende, forstaar man, at den er en Fugl, der i højere Grad end andre Arter føler sig knyttet til sit Hjemsted, men det undrede mig dog, da Hr. Jepsen paa min Forespørgsel meddelte, at han ikke havde set den paa Landjorden Sønden for dens yndede Fiskeplads, Værn Sande.

Kobbersneppen (*Limosa algocephala*). Omend Kobbersneppens Dragt i Forhold til mange af de andre Arters er ret beskeden, er Fuglen dog en af de prægtigste af Tipperbeboerne. Dens Legemsbygning er ualmindelig smuk, og dens lange Næb

og Ben bidrager meget til at give den et stateligt Udseende. Men dertil kommer, at Fuglen er af stolt Natur; den forstaaer at føre sig med en Værdighed, som ingen anden. Om det saa er de smaa, dunede, uerfarne Unger, der tripper om i Græsset, er det, som om de vil give deres Følelser til Kende; de indtager en Holdning, som ejede de det hele Tipperland. Kobbersneppen er meget sky og forsigtig; længe før man kommer den nær, forlader den sin Rede eller sin Plads paa Engen, og som Regel bliver den ikke iagttaget, før den, højt svævende over de andre Fugle, kommer Urostifteren i Møde. Som ægte Engfugl foretrækker den til Opholdssted lave, ikke for tørre Strækninger, og navnlig paa saadanne Steder søger den sin Føde. Dog ynder den ogsaa de tyndt bevoksede Sande, særlig naar den Tid kommer, da den kan føre Familien med sig; at der her gives de spæde Unger Læ mod Vinden, er formentlig en af Aarsagerne dertil. Derimod saa vi ikke Fuglen vadende; vi traf den hverken i Dammene eller paa de aabne Sande. Kobbersneppen forekommer næsten overalt paa Halvøen, men ret sparsomt og i ulige Antal efter Lokaliteterne; forholdsvis talrigst er den paa Skidenbugt. Paa Anholt og Fuglepold fandtes den ikke; det nordligste Par opholdt sig ca. 1000 Meter Sydøst for Tipperhuset. Enkelte Steder havde flere Par samlet sig, saaledes paa den østlige Side af Lilletip, hvor 4 Par havde bragt Ungerne i Læ for den stærke Nordvestvind, og paa Adamspold, hvor 2 Par havde Ungerne løbende i Sivene. Deres Yngletid falder tidligt; de fleste Par havde Unger, og efter disses Udvikling at dømme maa Rugningen være paabegyndt i første Uge af Maj. Kun 4 Reder fandt vi med Æg, 4 i hver, og det er sandsynligt, at det er andet Kuld; det vilde være utænkeligt, at ikke en Del Reder skulde være gaaet til Grunde ved Oversvømmelsen midt i Maj. Rederne, der er brede og meget aabne, er dannet med vissent Græs til Underlag; de findes meget spredt, næsten som om hvert enkelt Par i Rugetiden vaagede over sit bestemte Landomraade. Om dens Talrighed er det vanskeligt at opgive noget bestemt, men paa det paa Stedet tagne Oversigtskort over Arten har jeg angivet Opholdssted for 31 Par, deraf 12 Par paa Tipperne, 1 paa Rødsand Hage, 5 paa Stenpold, 2 paa Adamspold, 1 paa Tippetolde, 9 paa Skidenbugt og 1 paa Langpold. Jeg antager, at dette Antal nærmest vil komme til at svare til Halvdelen af, hvad der findes derovre, alle Dele af Tipperhalvøen

indbefattet. Men Kobbersneppens Hjem indskrænker sig ikke til Tipperhalvøen alene; der yngler adskillige Par paa de store Engstrækninger Sønden for Ringkøbing Fjord. I Sivene, paa den korte Vejlængde fra Falen Aa til Værn Sande, opholdt sig 4 Par, tilsyneladende alle med Unger. Arten er ret ny for Tipperhalvøen; saavidt Hr. Jepsen erindrede, fandt dens Indvandring Sted ved Aaret 1900, og Rambusch, hvis Beskrivelse som nævnt udkom i 1900, nævner den ikke blandt Ynglefuglene derovre.

Rødbenet Klire (*Totanus calidris*), er overmaade talrig. At tage noget Skøn over dens Antal vil næsten være umuligt; kun kan det siges, at man faar Indtryk af, at den er langt den talrigste af Vaderne derovre. Den ses og høres overalt saavel paa tørt som paa fugtigt Terrain, ligesom den færdes talrigt i Dammene og paa Sandene. Den er ikke særlig sky, og færdes man til Vogns, føler den sig ligesom de andre Fugle endnu mere tryk end ellers; den er da mangan Gang, naar den opholder sig paa Vejen, ret uvillig til at forlade den Plads, hvorfra den med sin ejendommelige næsten uafbrudte Nikken har staaet og betragtet os. Den yngler spredt overalt, og vi fandt mangfoldige af dens Reder, de fleste med tilsyneladende friske Æg; i adskillige var Æglægningen dog endnu ikke endt. Reden, der ligger dybt, bestaar af vissent Græs; den anlægges snart paa Poldene, altsaa paa tørt Terrain, hvor Græsset er mere eller mindre afsvedet, og snart paa Engene, hvor Græsset staaer frodigt. I første Tilfælde er Reden aaben, i sidste derimod lukket, idet Fuglen bøjer de omstaaende Græsstraa sammen i Pyramideform. En saadan tillukket Rede er vanskelig at se, selv om man staaer over den; men kender man Fuglens Vane, undgaar dens Rede dog næppe at blive iagttaget, thi Græspyramiden kan som Regel ses i mange Skridts Afstand.

Brushønen (*Machetes pugnax*), er almindelig særlig paa den sydlige Halvdel af Halvøen, og vi har ikke andetsteds haft saa god Lejlighed til at iagttage Bruskokkens Kampe som her. Skoggerpladserne, der særlig findes paa ophøjede Punkter langs Vejene, var oftest besat med 4 til 6 Kokke, der, naar vi passerede dem til Vogns, ofte uforstyrret kunde fortsætte deres Leg. Som Regel kunde vi da samtidig se en enkelt Høne trippe om i Græsset i Nærheden, tilsyneladende ganske optaget af at søge Føde. En veludrustet Bruskok er en »mægtig« Skabning; den har store Tanker om sig selv. Vi saa adskillige Gange enkelte

Kokke stille sig op paa Vejen forude med Front imod os og antagende et saa skrækindjagende Ydre som muligt. Det var dem sikkert ikke tilpas, at vi uden at respektere deres »Værdighed« fortsatte vor Kurs og viste vor Overmagt. Den yngler spredt overalt, og vi fandt mange Reder, de fleste med fire tilsyneladende friske Æg, enkelte med paabegyndt Æglægning. Reden ligner Rødbenet Klires; den ligger dybt og har Græs til Underlag; tillige anvender Brushønen oftest samme Fremgangsmaade som Rødbenen, nemlig at samle Græsset i Pyramideform over Reden.

Rylen (*Tringa alpina*), er ret almindelig paa de lave Engstrækninger, og hist og her over Sandene kunde den ses flokkevis. Den yngler derovre, men mærkværdigvis fandt vi ikke dens Rede; særlig den sidste Dag anstrengte vi os derfor, da vi nødvendig vilde tage bort uden at have set dens Æg eller Unger. At de helt har kunnet undgaa vor Opmærksomhed, er nærmest tilfældigt. En Mulighed er der dog for, at Yngletiden er faldet tidlig som Følge af det gunstige Foraar, og at en stor Del af Yngelen er gaaet til Grunde under Oversvømmelsen.

Viben (*Vanellus cristatus*), er almindelig, men den gør et saa svagt Indtryk paa den besøgende, at man er tilbøjelig til næsten helt at overse den. Der er saa meget andet, der tager Opmærksomheden og Interessen fangen. Vi saa adskillige af dens Unger, fra ganske smaa til næsten voksne, ligesom vi fandt tre Reder med Æg.

Strandskaden (*Hæmatopus ostreologus*), forekommer kun sparsomt, men det har sin naturlige Aarsag i Forholdene derovre. Den fordrer højtliggende og tørt, helst sandet Terrain, men opholder sig dertil kun i umiddelbar Nærhed af Vand med fast Sandbund. Paa mit Oversigtskort over Arten har jeg angivet Opholdssted for 10 Par, nemlig 1 Par mellem Skidenbugt og Stenpold, 1 Par paa den sydvestlige Side af Skidenbugt, paa Adamspold, paa Tippepolde, paa Nordsiden af Anholt samt Nordsiden af Tipperne, ved Lilletip, i Bugten mellem Tipperne og Rødsand Hage, ved den store Dam paa Stenpold samt i Bugten mellem Stenpold og Langpold. Parret, der opholdt sig ved Rødsand Hage, havde Rede med 1 Æg.

Præstekraven (*Ægialitis hiaticula*), ynder ej heller Engbund og forekommer derfor ligesom foregaaende Art kun sparsomt. De fleste, 6—8 Par, opholdt sig paa den sandede Vej

mellem Skidenbugt og Stenpold og enkelte Par paa Vejen gennem Stenpold. Vi fandt ikke dens Rede, men saa flere Fugle med voksne Unger vadende paa Værn Sande. Baade for Strandskadens og Præstekravens Vedkommende maa det erindres, at vi ikke undersøgte Eggen Sønden for Stenpold. Det er muligt, at begge Arter er almindelige ved Mjølerne samt i Bjaalund Klitter. I hvert Fald afgiver disse Pladser set gennem Kikkert tilsyneladende gode Betingelser for dem.

Blishønen (*Fulica atra*), forekommer paa Tipperhalvøen, men dog næppe i stort Antal, thi der gives kun en enkelt Lokalitet, der er passende for den, nemlig den tætte og frodige Sivbevoksning mellem Skidenbugt og Adamspold. Vi saa ikke Fuglen, men havde dog ej heller ventet det, thi ikke alene kender vi, hvor vanskeligt det er at faa den paa Vingerne, men tillige var det paa Forhaand givet, at vi maatte opgive at søge den. Vi kom til Terrainet paa tredje Dag, men Tiden var os for kostbar til, at vi kunde faa gennemsøgt det store Areal, og yderligere var vor Udrustning ikke indrettet paa at færdes paa blød og dyb, sivbevokset Mudderbund. Ikke desto mindre opnaaede vi dog at kunne notere Arten, thi paa en Bunke Siv ved Sivkrattets sydligste Grænse fandt vi et Kuld døde og halvraadne Unger. De afgav Eksempel paa Oversvømmelsens Ødelæggelser, thi det er utvivlsomt Vand og Kulde, der har gjort det af med dem. De var saa spæde, at det maa være Fuglen, der har ført dem hertil i Haabet om derved at kunne redde dem.

Toppet Lappedykker (*Podiceps cristatus*), saa vi heller ikke noget til, men den forekommer sparsomt. Den har Opholdssted og Rugeplads fælles med Blishønen, altsaa Vandet og Sivene mellem Skidenbugt og Adamspold; forøvrigt er det ogsaa den eneste Lokalitet, der med stærkt skiftende Vandstand kan synes at passe for den. I Sivene Øst for Skidenbugt, hvor jeg som Følge af den lave Vandstand kunde færdes nogenlunde tørskoet, søgte jeg forgæves Fuglen. Derimod fandt jeg en enkelt afbenyttet Rede Nordøst for Skidenbugt i Nærheden af dens rette Territorium. En Del Æggeskaller laa endnu i Redematerialet. Det var altsaa kun til Nød, at vi fik Fuglens Tilstedeværelse konstateret.

Hættemaagen (*Larus ridibundus*), er meget talrig, og efter Hr. Jepsens Sigende er den i stadig og stærk Tiltagen. Den yngler kolonivis ofte mange Hundrede Par sammen, og den

vælger til Redeplads fortrinsvis tørre Sivbevoksninger i umiddelbar Nærhed af Vandet. Af dens Kolonier har jeg noteret 8. Langt det største Antal ynglede i Sivene mellem Adamspold og Tipperpolde, og her fandtes 4 af dens Kolonier. De øvrige fire fandtes paa den sydøstlige Del af Anholt, paa Fuglepold, i Sivene Sydøst for Stenpold samt i og ved Sivene Nordvest for Skidenbugt; den sidstnævnte Koloni var dog kun paa ca. 20 Par. De fleste Reder indeholdt stærkt rugede Æg, og mangfoldige Unger kom til Verden i de Dage, vi var derovre. Ligeledes saa vi adskillige Unger i forskellig Størrelse løbende omkring i Sivene.

Stormmaagen (*Larus canus*), er almindelig særlig paa den østlige Del af Halvøen. De fleste Par ynglede i spredt Koloni, og jeg har noteret tre af disse, nemlig to paa den nordøstlige Del af Tipperne og een paa Tipperpolde. En enkelt Rede fandtes paa Skidenbugt, og nogle faa Par ynglede paa smaa Holme i Dammene paa den sydvestlige Del af Tipperne. Dens Reder indeholdt Æg, ret stærkt rugede.

Hætteternen (*Sterna hirundo*), og Kystternen (*Sterna macrura*), skal begge være almindelige paa Tipperhalvøen, men vi formaaede ikke med Sikkerhed at skelne imellem dem, og jeg maa derfor nævne begge Arter sammen. Taget under et er de talrige, og næsten overalt, hvor vi opholdt os, havde vi dem svævende om os. Dog foretrækker de til Opholdssted lav Eng, og her anlægger de deres yderst tarvelige Rede, der bestaar af en lille Fordybning i Græsset, enten helt nøgen eller med et ganske ringe Underlag. Saa vi ud over de store Engstrækninger, kunde vi skelne hvide Prikker hist og her i Græsset, og tog vi Kikkerten til Hjælp, kunde vi se, at det var Terner, der rugede. Mange Fugle foretrak dog mere Selskabelighed og havde samlet sig i spredt Koloni paa 20—40 Par. Jeg har noteret 5 af disse, nemlig 2 paa den nordøstlige Del af Skidenbugt, 1 paa Tipperpolde, paa Anholt og paa den nordlige Del af Tipperne. Om det er Kystternen, der ynglede spredt, og Hætteternen i Koloni eller omvendt kan altsaa ikke siges, men det er vel sandsynligt, at Arterne har holdt sig nogenlunde for sig. Vi fandt nogle enkelte døde Terner i Græsset; de var alle Hætteterner. Rugningen var just paabegyndt.

Sandternen (*Sterna anglica*), er den Terneart, der forekommer sparsomst af de fire, vi saa derovre. Saavidt jeg erin-

drer, kan den i Antal anslaaes til op imod 100 Par, men desværre ser jeg, at jeg ved en Forglemmelse intet har faaet noteret derom. Den yngler i spredt Koloni, og dens eneste Rugeplads er den høje, tørre, med liden Græsvækst forsynede Halvø, Anholt, ud fra Tippeternes nordøstligste Del. Sandternen, der ogsaa kaldes Latterternen, er let kendelig fra de andre Ternearter ved ren latterlignende Stemme, men ogsaa dens Rede afviger fra de andre Arters. Underlaget er rigeligere, men det ejendommelige ved Reden er dog, at den som Regel er omkranset af Graagaasens Ekskrementer. Det skal her bemærkes, at Graagaasen er uhyre talrig i Ringkøbing Fjord paa Foraarsstrækket. Efter Hr. Jepsens Sigende kan den paa Tipperhalvøen sidde saa tæt, at alt, saa langt Øjet rækker, er sort af Gæs. Men det vises ogsaa af den uhyre Mængde Fald, der findes overalt, hvor Terrainet er saa højt, at det ikke overskylles af en almindelig Oversvømmelse. Ternen behøver derfor ikke at gaa langt for at samle de hyggelige Genstande; den kan ved kun at tage af de nærmestliggende faa rigeligt at fryde sig over. Dog er det ikke det eneste, der pryder Reden; omkring i Kransen ses smaa, sortglinsende Genstande, som ved nærmere Eftersyn viser sig at være ufordøjelige Dele, Vinger og Ben, af Skarnbasser, Fuglens Opgylp. Dette sidste forklarer maaske, hvorfor Fuglens »Skønhedssans« gaar i den besynderlige Retning; thi det er vel sandsynligt, at den maa opsøge en stor Del af sin Føde i Gødning omkring paa Markerne. Men Opgylpet viser ogsaa, hvilke Veglængder Fuglen maa tilbagelægge for at skaffe sig Føde, og naar man staar ved dens Rede og ser Land som en Stribe i Horisonten, maa man undres over, at den vælger en saa afsidesliggende Plet til Yngleplads. Under mit tidligere Ophold i Vestjylland har jeg ofte set Sandternen afsøge Marker flere Mil inde i Landet, ligesom jeg mod Aften har set den, stadig søgende efter Bytte, tage Retning mod Fjorden. Dens Reder indeholdt Æg, oftest 3, der tilsyneladende var friske eller svagt rugede.

Splitternen (*Sterna cantiaca*), er den talrigste af Ternerne og tillige en af de talrigste af Arterne derovre. Vi anslog dens Antal til op imod 1000 Par. Men i Forhold til dens Antal ser man kun meget lidt til Fuglen, naar man ikke netop staar ved dens Yngleplads. Den er en af de selskabeligste af vore Fugle, om i det hele taget nogen anden Art kan sidestilles med den. Til Yngleplads havde den valgt den nordligste Pold af Tippet-

polde, og her fandtes hele Bestanden fordelt i 6 Kolonier, alle i Nærheden af hinanden. De var anlagt paa tørt og næsten nøgent Terrain, umiddelbart op til Siv, flere af dem som smalle Striber langs Sivene. Rede bygger den ikke, danner kun højst en svag Fordybning i Jorden eller i det afsvedne Græs. Staar man over for en saadan Koloni, ser man et Syn, man ikke glemmer; man ser Æg ved Æg saa tæt, at man nøje maa vogte paa hvert Skridt, hvis man vil undgaa at nedtræde Æg. Og at se Kolonien paa Afstand, er et pragtfuldt Skue. Snart er Fuglene paa Æggene, og de danner som en enkelt stor hvid Plet, snart letter de alle som en og stiger til Vejrs. I mildt Vejr med Solen højt paa Himlen er de i næsten stadig Uro; saa længe man kan øjne Kolonien, ser man dem bevæge sig fra og til Rederne. Men lige saa pragtfuld en saadan Koloni kan være paa Afstand og interessant at iagttage paa nært Hold, lige saa uhyggelig kan den dog ogsaa være, thi Fuglen er i højeste Grad malproper. Hele Ynglepladsen er som hvidkalket, overalt dækket af Fuglens Ekskrementer, og en gennemtrængende harsk og trannet Fiskestank stiger op derfra. Hvorfra denne stammer, er ved første Øjekast vanskeligt at opdage, men undersøger man Bunden nøje, vil man se den tæt oversaaet med Fuglens Opgylp, smaa Boller af Størrelse som et lille Fuglæg og af en graagulagtig Farve omtrent svarende til det visne Græs. De bestaar af Fiskeben, der næsten alle vender Spidsen indadtil, men er tillige iblandet Hørestene (Otolither), gennemsnitlig 4 à 5 i hvert. Ligeledes fandtes i en af Kolonierne nogle faa Madrester, der, saavidt vi kunde dømme, udelukkende bestod af Smelten. Rederne indeholdt fra 1 til 3 Æg, som Regel dog 2; de var friske eller svagt rugede.

I Forbindelse med Splitternen finder jeg Anledning til paany at nævne Hættemaagen, thi denne Fugl har, efterhaanden som den tiltager, faaet et daarligt Ord paa sig. Man siger om den, at den er splidagtig og ond og nærgaaende mod de andre Arter endog i den Grad, at den skal kunne fordrive disse, og samtidig har jeg hørt mange Udtalelser om, at der af den Grund bør gøres noget for at begrænse dens Udbredelse. Den yngler som tidligere nævnt overordentlig talrigt ved og paa Tippepolde, og mangfoldige af dens Reder laa i Sivene umiddelbart ind paa Ternekolonierne, adskillige endog mellem Ternens Æg, men jeg maa dog sige, at vi ikke saa et eneste Eksempel paa, at Arterne

lever i indbyrdes daarlig Forstaaelse. Ganske vist laa der hist og her i Ternekolonien et ituslaaet Terneæg, hvoraf Indholdet var borte, men noget Bevis for at dette maa tillægges Maagen, hvilket almindeligt antages, saa vi dog ikke. Heller ikke paa Fuglepold, hvor Klyde- og Maagekoloni laa i Nærheden af hinanden, var der Tale om nogen Splid mellem Arterne. Alle Klydens Reder var i god Behold. Lige saa sandsynligt synes det mig derfor, at det kan være Ternen selv, der anretter Ødelæggelsen, thi hvor Rederne ligger saa tæt som her, vil der jo let kunne findes Stridsemne. Vi saa saaledes et Par Reder med 4 Æg og een med 5, altsaa Reder, der med lige Ret kan tages i Besiddelse af to Hunner. Men forøvrigt gives der jo saa mange Maader, hvorpaa et Æg kan gaa til Grunde i en Koloni af Omfang som Splitternens. Skulde Maagen være Ægrøver, er jeg tilbøjelig til at tro, at det vilde komme til at staa anderledes sørgeligt til i Ternekolonien. Men det maa ogsaa erindres, at det ikke er Maagen, der her er den paatrængende. Jeg gaar nemlig ud fra, at begge Arter straks efter deres Ankomst til Landet opsøger sig den Plads, der passer dem bedst, og benytter den til Hvilested, indtil Yngletiden kommer; men forholder det sig saaledes, er Maagen jo den, der er kommen først, og altsaa den, der maa have Retten paa sin Side. Yderligere viste det sig, at Maagens Reder indeholdt Unger eller stærkt rugede Æg; de maa altsaa være anlagt og taget i Brug mindst 1 à 2 Uger, før det første Terneæg er lagt.

Fra Tippepolde kunde vi se »Hans Jepsens Pold« langt ude i nordøstlig Retning, og ved Hjælp af Kikkert saa vi, at hele dens østlige Del var hvid; den var dækket af Fugle. Vi havde stor Lyst til at tage derud men maatte desværre opgive det, da vi i modsat Fald vilde forsømme saa meget andet. Hr. Jepsen mente, at det maatte være Stormmaagen, der opholdt sig derovre, da den skal have en særlig Forkærlighed for Polden, men meget tyder dog ogsaa paa, at det er Splitternen, der har taget Øen i Besiddelse.

Stokanden (*Anas boscas*), saa vi kun lidt til. To Kuld Ællinger opholdt sig i Sivene ved Skidenbugt, og af Reder fandt vi 7, hvoraf de to var afbenyttede. Af de fem laa to i Sivene ved Adamspold med 9 og 7 Æg, en Nord for Lilletip med 9 Æg og to paa Lilletip med 11 og 5 Æg. Kuldet paa 11 Æg, der var tildækket med Dunene, havde været stærkt ruget, men

var forladt. Vi undrede os herover, men da vi eftersaa Rede-bunden, kom en Del Rødbaandede Aadselgravere frem, og vi ansaa det nu for sandsynligt, at det er dem, der har ængstet Fuglen. Reden med 5 Æg var anlagt i Nærheden, muligt af samme Fugl.

I det hele var Ænderne yderst sparsomme. En Flok Stok-ænder paa ca. 30 Stk. opholdt sig ved Anholt og drog ud over Fjorden, nogle enkelte Par af Spidsanden (*Anas acuta*), blev set, og nogle faa Par af Gravanden (*Tadorna cornuta*), opholdt sig paa Sandene, men det var ogsaa næsten alt.

Smaafuglene er kun svagt repræsenterede paa Tipperhalvøen, og de faa, der findes, er saa velkendte Arter, at de manges Gang næsten helt undgaar Opmærksomheden. Nævnes kan: Rørspurv (*Emberiza schoeniclus*), Sanglærke (*Alauda arvensis*), Engpiber (*Anthus pratensis*), Sivsanger (*Acrocephalus phragmitis*), og Gul Vipstjert (*Motacilla flava*), hvoraf særlig de to sidstnævnte er almindelige. Nogen Opmærksomhed vakte dog 2 Par Forstuesvaler (*Hirundo rustica*), idet de tog sig ret ejendommelige ud i den rige Samling af Svømme- og Vade-fugle; de opholdt sig ved en Træhytte paa den sydlige Del af Tipperne og havde formentlig til Hensigt at yngle der; en gammel Rede fandtes derinde.

Af andre Arter har jeg noteret Svartbag (*Larus marinus*), hvoraf 3 Stk. opholdt sig paa Værn Sande og 3 mellem Tipperne og Adamspold, Graa Havmaage, (*Larus argentatus*), der særlig holdt sig til Halvøens Vestsida, Graagaasen (*Anser cinereus*), der blev set i lille Flok Øst for Fuglepold, samt Svalekliren (*Totanus ochropus*), hvoraf en enkelt Fugl opholdt sig paa Stenpold. Rødbrun Kobbersnepe (*Limosa lapponica*), havde ifølge Hr. Jepsen været talrig indtil 3 à 4 Dage før vor Ankomst.

Til Slut vil jeg bringe Hr. Axel Koefoed og Mr. P. G. Ralfe min bedste Tak; de har begge bistaaet mig ved mine Optegnelser; yderligere har Hr. Koefoed gennemgaaet Artiklen i Manuskript.